

הלכות ברכות פרק ז

א. מנהגות רבות נהגו חכמי ישראל בסעודה, וכלן דרך ארץ הן; ואלו הן: כשנכנסין לסעודה, גדול שבכלן נוטל ידיו תחלה, ואחר כך נכנסין, ויושבין מסבין. וגדול מסב בראש, ושני לו למטה ממנו; היו שלוש מטות, גדול מסב בראש, ושני לו למעלה ממנו, ושלישי לו למטה ממנו.

ב. בעל הבית מברך המוציא, ומשלים הברכה ואחר כך בוצע; והאורח מברך ברכת המזון, כדי שיברך לבעל הבית. אם היו כלן בעלי הבית גדול שבכלן בוצע, והוא מברך ברכת המזון.

ג. אין הבוצע רשאי לבצע, עד שיביאו מלח ולפתן לפני כל אחד ואחד, אלא אם כן נתכוננו לאכל פת חרבה. ואינו בוצע לא פרוסה קטנה, מפני שהוא נראה כצור עין, ולא פרוסה יתר מפניצה, מפני שנראה כרעבתן; ובשבת, יש לו לבצע פרוסה גדולה. ואינו בוצע, אלא במקום שבשל יפה יפה.

ד. מצוה מן המבחר, לבצע מכפר שלמה; אם היתה שם שלמה שלשעורים ופרוסה שלחטים, מניח פרוסה בתוך שלמה, ובוצע משתייהם, כדי שיבצע מחטים ומשלמה. ובשבת ובמים טובים, חייב לבצע על שתי כפרות; נוטל שתיהן בידו, ובוצע אחת מהם.

ה. הבוצע נותן פרוסה לפני כל אחד ואחד, והאחד נוטל בידו; ואינו נותן ביד האוכל, אלא אם כן היה אבל. והבוצע, הוא שפושט ידו תחלה ואוכל, ואין המסבין רשאים לטעם, עד שיטעם המברך; ואין הבוצע רשאי לטעם, עד שיכלה אמן מפני רב המסבין. ואם רצה הבוצע לחלק כבוד לרבו, או למי שהוא גדול ממנו בחכמה, ויניחנו לפשט ידו קדם לו הרשות בידו.

ו. שנים, ממתניין זה לזה בקערה; שלושה, אין ממתניין. גמרו מהן שנים, השלישי מפסיק עמהן; גמר אחד מהן, השנים אין מפסיקין לו, אלא אוכלין והולכין, עד שגומריין.

ז. אין מסיחין בסעודה, כדי שלא יבוא לידי סכנה; ומפני זה אם בא להם יין בתוך המזון, כל אחד ואחד מברך לעצמו, שאם ברח אחד ויענה העונה אמן בשעת הבליעה, יבוא לידי סכנה. ואין מסתכלין בפני האוכל, ולא במנתו, שלא לבישו.

ח. השמש העומד לפני המסבין, אינו אוכל עמהן; ודרך רחמנות היא לתן לתוך פיו מכל תבשיל ותבשיל, כדי לישב דעתו. ואם נתנו לו יין, מברך על כל כוס וכוס שנותנין לו, מפני שאין שתיתו תלויה ברצונו, אלא ברצונם.

ט. יצא אחד מן המסבין להשתין מים, נוטל ידו אחת ונכנס; דבר עם חברו והפליג, נוטל שתי ידיו ונכנס. ואם היו מסבין לשתייה, נכנס ויושב במקומו ונוטל ידיו, ואחר כך מחזיר פניו לאורחים; ולמה נוטל במקומו שמו ידמו שלא נטל ידיו, מפני שאין שם אכילה.

י. אין מניחין בשר חי על הפת, ואין מעבירין כוס מלא על הפת, ואין סומכין את הקערה בפת. ואין זורקין את הפת, ולא את החתכות; ולא את האכלין שאין להם קלפין, כגון תנים וענבים ותאנים, מפני שהן נמאסין. ומתר להמשיך יין

בְּצִינּוֹרוֹת בְּכַתִּי חֲתָנִים ; וְזוֹרְקִין לַפְּנִיָּהן קָלִיּוֹת וְאַגּוּזִים, בִּימּוֹת
הַחֲמָה, אָבֵל לֹא בִימּוֹת הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שְׁנִמָּאֲסִין. וְאִין נוֹטְלִין
יָדִים בֵּינָן, בֵּין חַי בֵּין מְזוּג. וְכֵן אִין מִפְּסִידִין שְׁאָר אֲכָלִין
וּמִשְׁקִין, דֶּרֶךְ בְּזוּי וּבְעִיטָה.

יא. אָסוּר לְאוֹרְחִים לְטַל כְּלוּם מִמָּה שֶׁלִּפְנֵיהֶם, וּלְתַן בִּיד
בְּנוֹ אוֹ בְּתוֹ שֶׁלְּבַעַל הַבֵּית שְׁמָא יִתְבַּיֵּשׁ בַּעַל הַסְּעוּדָה, שֶׁהָרִי
אִין לוֹ אֵלֹא מָה שֶׁהֵבִיא לַפְּנִיָּהן, וְנִמְצָאוּ הַקְּטָנִים נוֹטְלִין אוֹתָן
וְהוֹלְכִין. לֹא יִשְׁלַח אָדָם לַחֲבֵרוֹ חֲבִית יֵין, וְשֶׁמֶן צָף עַל פִּיהָ
שְׁמָא יִשְׁלַח לוֹ אָדָם חֲבִית שֶׁכֻּלָּה שֶׁמֶן וַיִּדְמָה שֶׁהִיא יֵין, וְשֶׁמֶן
הוּא שֶׁעַל פְּנֵיהָ בְּלֶכֶד, וַיִּזְמַן אוֹרְחִים, וַיִּתְבַּיֵּשׁ. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא
בְּדַבָּרִים אֵלּוּ, הַמְּבִיאִין לַיָּדִי בּוֹשָׁה לְבַעַל הַסְּעוּדָה אָסוּרִין.

יב. גָּמְרוּ מִלְּאָכֵל מִסְּלָקִין אֶת הַשְּׁלַחַן וּמַכְבְּדִין אֶת הַמָּקוֹם
שֶׁאֲכָלוּ בוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ נוֹטְלִין אֶת יָדֵיהֶן : שְׁמָא יִשְׁאָר שֵׁם פְּרוּרִין
שֵׁישׁ בָּהֶן כְּזִית, שֶׁאָסוּר לְהֵלֵךְ עָלֶיהֶן וּלְרַחֵץ עָלֵיהֶן ; אָבֵל
פְּרוּרִין שְׁאִין בָּהֶן כְּזִית, מִתֵּר לְאַבְדֵּן בִּיד.

יג. הֵבִיאוּ לָהֶן מִים לְנִטִּילָה כָּל שֶׁמְבָרֵךְ בְּרֶכֶת הַמְּזוּן, הוּא
נוֹטֵל יָדָיו תְּחִלָּה, כְּדִי שְׁלֹא יֵשֵׁב הַגָּדוֹל וַיִּדְּיוּ מִזְהָמוֹת, עַד
שֵׁיטֵל אַחֵר. וְשְׁאָר הַסּוּעֲדִין, נוֹטְלִין יָדָן בְּסוּף זֶה אַחֵר זֶה ; וְאִין
מַכְבְּדִין בְּדָבָר זֶה, שְׁאִין מַכְבְּדִין בְּיָדִים מִזְהָמוֹת, וְלֹא בְּדַרְכִּים,
וְלֹא בְּגִשְׁרִים אֵלֹא בִּפְתַח הָרְאוּי לְמִזְוָזָה, וּבְשַׁעַת כְּנִיסָה.

יד. גָּמְרוּ לְטַל יְדֵיהֶן, וְנִגְבּוּ יְדֵיהֶן, וּבִרְכוּ בְּרֶכֶת הַמְּזוּן, וְהֵבִיאוּ
אֶת הַמַּגָּמֵר הַגָּדוֹל שֶׁפֶּרֶךְ בְּרֶכֶת הַמְּזוּן, הוּא מְבָרֵךְ עַל הַמַּגָּמֵר ;
וְכָלֶם עוֹנִים אִמֵּן.

טו. אִם הָיָה שֵׁם יֵין מְבִיאִין כּוֹס מַחֲזִיק רְבִיעִית, אוֹ יֵתֵר
עַל רְבִיעִית ; וּמְבִיאִין מִין בְּשָׂמִים : אוֹחֹז אֶת הַיֵּין בִּימִינוֹ,
וְאֶת הַבְּשָׂמִים בְּשִׁמְאָלוֹ, וּמְבָרֵךְ בְּרֶכֶת הַמְּזוּן ; וְאַחֵר כֶּךָ מְבָרֵךְ
עַל הַיֵּין, וְאַחֵר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַבֶּשֶׂם. אִם הָיָה הַבְּשָׂמִים שֶׁמֶן
עָרֵב וְכִיּוּצָא בוֹ, טָחוּ בְּרֹאשׁ הַשֶּׁמֶשׁ ; וְאִם הָיָה הַשֶּׁמֶשׁ תַּלְמִיד
חֲכָמִים, טָחוּ בְּכוֹתֵל, כְּדִי שְׁלֹא יֵצֵא מִבֶּשֶׂם לְשׁוֹק.

טז. אִף עַל פִּי שְׁאִין בְּרֶכֶת הַמְּזוּן טְעוּנָה יֵין, אִם בָּרֵךְ עַל הַיֵּין
כְּמִנְהַג שְׁאִמְרָנוּ, צָרִיךְ שִׁידִיחַ הַכּוֹס שֶׁלְּבִרְכָּהּ מִבְּפָנִים, וַיִּשְׁטֹף
אוֹתוֹ מִבַּחוּץ ; וַיִּמְלְאֵנוּ יֵין חַי, וְכִיוֹן שִׁיִּגִיעַ לְבִרְכַּת הָאָרֶץ, נוֹתֵן
לְתוֹכוֹ מַעַט מִים, כְּדִי שִׁיְהֵא עָרֵב לְשִׁתָּהּ. וְאִין מְסִיחִין עַל כּוֹס
שֶׁלְּבִרְכַּת הַמְּזוּן, אֵלֹא הַכֹּל שׁוֹתְקִין, עַד שֶׁתְּכַלֶּה בְּרֶכֶת הַמְּזוּן
וְהַיֵּין, וַיִּשְׁתֵּהוּ.